

SHEKSPIR TRAGEDIYALARIDA AFORIZMLAR

Jo‘rayev Habibullo Abdusalomovich

Farg‘ona Davlat universiteti adabiyotshunoslik kafedrası professori, filologiya fanlari
doktori.

Maxamadjonova Shodiya Rustamjon qizi

Farg‘ona Davlat universiteti lingvistika (ingliz tili) yo‘nalishi 21-07 guruh
magistranti

makhamadjonovashodiya98@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada Shekspir ijodini o‘rganish bilan birgalikda, uning tragediyalarida ishlatilgan aforizmlar, ibora va idiomalar qanday ma‘no uchun xizmat qilganligi tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: tragediya, pyesa, Gamlet, Otello, drama, dramaturg.

O‘zbekiston hozirda dunyoning ko‘plab mamlakatlari bilan do‘stona aloqalarni o‘rnatgan bo‘lib, respublikamiz mustaqillikning ilk yillaridan bir qator xorijiy davlatlar bilan teng ta‘lim sohasida va iqtisodiy hamkorlik olib bormoqda. Bu esa o‘z-o‘zidan xorijiy tilda gaplasha olish ehtiyojini tug‘diradi. XXI asrda inson o‘zini zamonaviy texnologiyalarni va ingliz tilini bilmasdan tasavvur qilishi juda murakkab, chunki ko‘plab internet saytlari ingliz tilida, kompyuterlar hayotimizning har jabhasiga kirib kelgan. Hozirgi paytda ingliz tilini o‘rganish, bilish va xorij madaniyatidan xabarbor bo‘lish juda muhim masala sanaladi.[³]

Jahon adabiyoti tarixini Shekspirsiz tasavvur qilish qiyin. Uning teatr san‘ati rivojiga bo‘lgan ta‘siri beqiyos. Uning tragediyalari jahon adabiyoti durdonalari safidan o‘rin olgan. Vilyam Shekspir jahon adabiyotining eng yorqin siymolaridan biri hisoblanadi. Uning ijodi jahon dramaturgiyasining gultojidir. Dunyoda Shekspir asarlari namoyish etilmagan bitta ham teatr topilmasa kerak. Shekspir asarlari bugungi kunda ham dunyo sahnasidan tushmay kelayotir.

Uilyam Shekspir asarlari jahon adabiyoti uchun xazinadir. Bu inson XVI - XVII asrlar orasida yashagan ingliz shoiri, dramaturg va sahna aktyori edi. Biroq uning asarlarining madaniy ta'siri asrlardan oshib ketdi. Bugungi kunda u G'arb san'ati, harflari va ommaviy madaniyatining belgisi hisoblanadi. Uni ingliz tilidagi barcha zamonlarning eng muhim muallifi deb bilganlar bor. Shekspirning pyesalari komediya, tarixiy dramalar va fojiani qamrab oladi. Uning buyukligi ham tilning roman ishlatilishida, ham u yaratgan obrazlarning qirraliligi, qo'polligi va universalligidadir.

Shekspir o'z asarlarida bir qancha aforizm, ibora va idiomalardan foydalangan. Shekspirning deyarli barcha pyesalari bugungi kunda dolzarb bo'lgan tarmoqlarga ajralishi mumkin.

“Qisqalik – aqlning ruhidir” (“Gamlet”) – so‘zma so‘z tarjimasi bilan “Gamlet”dan mashhur iqtibos, Shekspir o'z asarida lord Poloning nomidan ifodalagan..

“Zaif, sening isming ayol!”(“Gamlet”), “Ey ayollar, sizning ismingiz xiyonat” bu iborani Gamlet onasi Gertrudadan g'azablanganida aytgan, chunki u otasi vafot etgandan keyin darhol Klavdiyga turmushga chiqqan. Shunday qilib, Gamlet o'z so'zlari bilan bir ayolning zaifligini, axloqiy beqarorligini umuman barcha ayollarga bog'laydi.

“Bu jinnilik bo'lsa ham unda bir usul bor” (“ Gamlet”) --- “Bu aqldan ozgan bo'lsa-da, unda barqarorlik bor”. Va bu so'zlarni Polonius shahzoda Gamletning aqldan ozgan, tushunarsiz nutqiga javoban aytadi. Zamonaviy ingliz tilida bu ibora idioma sifatida ishlatiladi “Mening (yoki kimningdir) jinniligimda bir usul bor”, demak agar kimdir o'zini g'alati tutsa, demak buning sababi bor.

“Men yuragimni yengimga kiyaman”(“Otello”). Bu Shekspirning “Otello” asaridagisatrlar. Yuragini yengiga kiyish yashirmaslik, his tuyg'ularni tiymaslik, tom ma'noda ”yengga yurak kiyimoq” ma'nosini bildiradi. Ushbu idiomaning kelib chiqishi qiziqarli o'rta asr odati bilan bog'liq. Jang musobaqalarida ritsarlar o'zlarining fidoyiliklari belgisi sifatida yurak ayoli tomonidan berilgan tasmani qo'llariga bog'lashdi. Shunday qilib, ritsarlar o'zlarining mehr-muhabbatlari haqida

hammaga ochiqchasiga aytib berishdi. Shekspir bu iborani o‘zining “Otello” asarida shu ma’nodan qayd etgan.

Shekspir spektakllarining yaratuvchisi va fikrlar hukmdori bo‘lib, o‘lim haqida chiroyli so‘zlar bilan gapira oldi. Uning dramalari tomoshabinlar va o‘quvchilarning umidsizligini his qilmasdan, hayotning oxiri haqida gapirib berdi. Bu mavzudagi eng mashhur aforizm: “Agar o‘roq o‘limga chidab bo‘lmas bo‘lsa, uni avlodlarga qoldiring --- u bilan bahslashsin!”

Dramaturg inson tabiatini “ochib berish”, tuyg‘ularni botiniy , bo‘rttirib ko‘rsatish, tuyg‘ularning xunuk ko‘rsatish ustasi. Uilyam Shekspirning hayot haqidagi ko‘plab iqtiboslar o‘ziga xos shoir yoki motivatsiyaga aylandi. Ayniqsa, ko‘pchilikka ma’lum, “Qanday qilish kerak bo‘lsa, shunday bo‘lsin”.

Dramaturg o‘z asarlarida ko‘pincha idiomalardan foydalanadi--- ma’nosi faqat ona tilida so‘zlovchilar uchun tushunarli bo‘lgan iboralar. Demak, ba’zi asarlarni tarjima qilishda ma’no jihatdan o‘xshash iboralarni ishlatish yoki hatto matndan idiomalarni olib tashlash kerak. Rus tili bilan taqqoslaganda, dramaturgning ona tili juda static, shuning uchun Uilyam Shekspirning ingliz tilidagi tarjimasi boshqacha eshitiladi. Hammasi tarjimonga va kontekstga bog‘liq. Ammo so‘zlarning gapdagi o‘rnidan qat’i nazar , ularning ma’nosi bir xil bo‘lib qoladi E’tibor beradigan bo‘sak, yuqorida keltirilgan idiomalar o‘ziga xos. Shu bilan birga , ular zamonaviy ingliz tilida keng qo‘llaniladi. O‘z davri uchun Shekspir haqiqiy adabiy inqilobchi edi. Uning asarlarida Uyg‘onish va romantizm g‘oyalari, qadimiy an’analar, jamiyat odatlari va harakat motivlari batafsil tavsiflangan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

2. I. A. Karimov. Yuksak ma’naviyat-- yengilmas kuch. -- Toshkent.: Ma’naviyat, 2010.—57 b.
3. Jamol Kamol tarjimasi. Shekspirdan hikoyalar.---Toshkent.: Cho‘lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2007.
4. <https://1kingvape.ru> sayti.